

Sygn. akt II Ca 3161/22

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2023 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grzegorz Karaś

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2023 r. we Wrocławiu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) S.A. w

W.

przy udziale M. K., Skarbu Państwa - Starosty (...),

(...) S.A. w W.

o zasiedzenie służebności

na skutek apelacji uczestniczki postępowania M. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Oleśnicy

z dnia 24 czerwca 2022r.

w sprawie o sygn. akt I Ns 678/21

postanawia:

zmienić punkt I. zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że stwierdzić, że (...) S.A. z siedzibą w W. (KRS (...)) z dniem 7 stycznia 2011 r. nabył przez zasiedzenie na nieruchomości położonej w miejscowości W., oznaczonej geodezyjnie jako działka nr (...), obręb W., gmina D., powiat (...), dla której urządzona jest księga wieczysta o nr (...), służebność przesyłu dla gazociągu (...) MPa relacji W. - (...), odcinek W. - Z., obejmującą pas szerokości 6 m (3 m od osi rurociągu) o powierzchni 0,0421 ha (zgodnie z przebiegiem przedstawionym graficznie przez biegłego geodetę inż. J. K. (1), według Wariant I, opinii sporządzonej na potrzeby postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w O. w sprawie o sygn. akt I Ns 643/11 - k.324 tych akt), polegającą na prawie do korzystania przez każdorazowego właściciela urządzeń przesyłowych z oznaczonej wyżej części nieruchomości w zakresie niezbędnym do utrzymywania, kontroli, konserwacji, modernizacji, remontów, przebudów i dojazdu celem wykonywania wymienionych czynności, a także prawie do dysponowania gruntem na cele budowlane w związku z wymienionymi czynnościami;

w pozostałym zakresie apelację oddalić;

ustalić, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

SSO Grzegorz Karaś

UZASADNIENIE

W sprawie wnioskodawca (...) S.A. domagał się:

stwierdzenia, że Skarb Państwa z dniem 31.12.1984 r. nabył przez zasiedzenie na czas nieokreślony na nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) położoną w miejscowości W., obręb W., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Oleśnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...) będącą własnością uczestniczki postępowania M. K. służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu dla gazociągu (...) MPa relacji W. – (...)Odc. (...) Z. – (...), szlakiem służebnym określonym na podstawie projektu wykonanego przez biegłego geodetę, stanowiącego integralną część postanowienia polegając na prawie korzystania przez każdoczesnego właściciela urządzeń przesyłowych części przedmiotowej nieruchomości w zakresie niezbędnym do utrzymywania, kontroli, konserwacji, modernizacji, remontów, przebudów, napraw, usuwania awarii gazociągu, oraz prawie do swobodnego dojścia i dojazdu celem wykonywania wymienionych czynności, a także prawie do dysponowania gruntem na cele budowlane w związku z wymienionymi czynnościami; ewentualnie, gdyby sąd uznał, że do nabycia posiadania służebności doszło w złej wierze:

stwierdzenia, że spółka (...) S.A. z siedzibą w W., z dniem 31.12.2004 r. nabyła przez zasiedzenie na czas nieokreślony na nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) położoną w miejscowości W., obręb W., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Oleśnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...) będącą własnością uczestnika postępowania ad.1 M. K. służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu dla gazociągu (...) MPa relacji W. – O. (...) Z. – (...), szlakiem służebnym określonym na podstawie projektu wykonanego przez biegłego geodetę, stanowiącego integralną część postanowienia polegając na prawie korzystania przez każdoczesnego właściciela urządzeń przesyłowych części przedmiotowej nieruchomości w zakresie niezbędnym do utrzymywania, kontroli, konserwacji, modernizacji, remontów, przebudów, napraw, usuwania awarii gazociągu, oraz prawie do swobodnego dojścia i dojazdu celem wykonywania wymienionych czynności, a także prawie do dysponowania gruntem na cele budowlane w związku z wymienionymi czynnościami.

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2020r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek uznając, że przedsiębiorstwo państwowe, które z mocy ustawy z dnia 20.12.1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r., nr 2, poz.6) nabyło własność urządzeń przesyłowych posadowionych na gruntach Skarbu Państwa, nabywało również służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu.

Na skutek apelacji wnioskodawcy postanowieniem z dnia 20 października 2021r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu (II Ca 2324/20) uchylił postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 15 czerwca 2020r. i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania (k.190) wskazując, że na skutek błędnego uznania, że nabycie służebności nastąpiło z mocy prawa, nie doszło do merytorycznej oceny wniosku, a tym samym nie została rozpoznana istota sprawy.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy zaskarżonym postanowieniem z dnia 24 czerwca 2022r. w punkcie I. stwierdził, że spółka (...) S.A. z siedzibą w W. (KRS: (...)) z dniem 31.12.2004 r. nabyła przez zasiedzenie na czas nieokreślony na nieruchomości położonej w miejscowości W., oznaczonej geodezyjnie jako działka nr (...), obręb W., gmina D., powiat (...), dla której urządzona jest księga wieczysta o nr (...), służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu dla gazociągu (...)MPa relacji W. – (...), odcinek W. – Z., obejmującą pas szerokości 6 m (3 m od osi rurociągu) o powierzchni 0,0421 ha (zgodnie z przebiegiem przedstawionym graficznie przez biegłego geodetę inż. J. K. (1), według wariant I, opinii sporządzonej na potrzeby postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w O. w sprawie I Ns 643/11 – k.324 tych akt), polegającą na prawie do korzystania przez każdoczesnego właściciela urządzeń przesyłowych z oznaczonej wyżej części nieruchomości w zakresie niezbędnym do utrzymywania, kontroli, konserwacji, modernizacji, remontów, przebudów i dojazdu celem wykonywania wymienionych czynności, a także prawie do dysponowania gruntem na cele budowlane w związku z wymienionymi czynnościami; w punkcie II. oddalił wniosek o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił m. in.:

Objęta wnioskiem nieruchomość położona w W. oznaczona geodezyjnie jako działka nr (...) na arkuszu mapy nr 1 w obrębie W., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Oleśnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...), stanowi obszar gruntu o powierzchni 0,4895 ha. Jest niezabudowana i stanowi grunt użytkowany rolniczo. W jej

poprzek, z południowego zachodu na północny wschód, została przeprowadzona podziemna infrastruktura techniczna tj. gazociąg wysokiego ciśnienia o oznaczeniu (...) oznaczona jako gazociąg (...)MPa relacji W.(...) odgałęzienie W. - Z..

W dniu 12.12.1972 r. została wydana decyzja zatwierdzająca plan realizacyjny – ogólny i zagospodarowania terenu inwestycji gazociągu wraz ze strefą ochronną przebiegającego przez teren powiatu (...) (odcinek od granic administracyjnych m. W. w rejonie wsi Z. do wsi M. oraz odcinek w rejonie PGR W. 200 m/m R. – W. odcinek III). Gazociąg został wybudowany zgodnie z w/w decyzją. Budowa została zakończona w 1974 r., w tym też roku gazociąg został oddany do użytku. Od momentu oddania go do użytku przedsiębiorstwo przesyłowe stale wykonuje czynności polegające na jego utrzymaniu i konserwacji. Obszar, w którym czynności te są wykonywane to pas gruntu o szerokości 6 m (po 3 m od osi gazociągu).

W dniu 26.09.1974r. gazociąg, którego fragment przebiega przez nieruchomość wnioskodawcy, został ujęty jako środek trwały ówczesnego przedsiębiorstwa przesyłowego.

W tym okresie właścicielem gruntu, przez który przebiega ww. gazociąg był J. T..

W dniu 15.10.1975 r. Decyzją Naczelnika Gminy D. (...) działka oznaczona nr (...) została przekazana na Skarb Państwa – Państwowy Fundusz Ziemi.

Następnie decyzją Wojewody (...) z dnia 07.07.1994 r. ww. działka została przekazana na rzecz Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. W 1996 r. zgłoszeniem zmian do ewidencji gruntów z dnia 21.04.1996 r. działka nr (...) uległa podziałowi na działki (...).

W dniu 27.11.1996 r. właścicielem działki o nr (...) został J. H..

Na podstawie stwierdzenia nabycia spadku po J. H. właścicielami w/w nieruchomości zostali A. H., M. K. i S. H. po 1/3 części każdy. Na podstawie działu spadku z dnia 13.02.2009 r. wyłącznym właścicielem w/w działki jest M. K..

W dniu 15.10.2008 r. (...) sp. z o.o. (dalej (...)) przeniosło własność urządzeń przesyłowych przebiegających przez działkę nr (...) na (...) S.A.. W okresie od 30.10.1996 r. do 15.10.2008 r. właścicielem urządzeń przesyłowych była spółka (...). Z dniem 30.10.1996 r. nastąpiło przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego (...) w spółkę akcyjną. Przedsiębiorstwo państwowe (...) zostało powołane do życia na skutek połączenia szeregu innych jednostek organizacyjnych, m.in. (...) Zakładów (...) we W., które zarządzało gazociągiem przebiegającym przez działkę nr (...). Na podstawie przepisów ustawy z dnia 20.12.1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r., nr 2, poz.6) przedsiębiorstwo to nabyło własność urządzeń przesyłowych, posadowionych na gruncie stanowiącym wówczas własności Skarbu Państwa. Obecnie właścicielem urządzeń przesyłowych przebiegających przez w/w nieruchomość jest (...) S.A.

Postanowieniem z dnia 02.03.2016 r. Sąd Rejonowy w Oleśnicy [w sprawie o sygn. akt I Ns 643/11] ustanowił na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. Oddział we W. służebność przesyłu obciążającą nieruchomość położoną w miejscowości W., oznaczoną geodezyjnie jako działka nr (...), obręb W., gmina D., powiat (...), dla której urządzona jest księga wieczysta o nr (...), pasem szerokości 6 m (3m od osi) o powierzchni 0,0421 ha, polegającą na posadowieniu gazociągu wysokiego ciśnienia (...) oraz dostępie do tego gazociągu w celu jego konserwacji, naprawy, modernizacji, usunięciu awarii, wymianie elementów, tak jak to przedstawiono graficznie w opinii biegłego geodety inż. J. K. (2) (wariant I k. 324) (pkt.I) oraz tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu zasądził od (...) S.A. z siedzibą w W. Oddział we W. na rzecz M. K. kwotę 59.000,00 (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia uprawomocnienia postanowienia do dnia zapłaty, tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu opisanej w punkcie I. postanowienia.

Mając na uwadze powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy zważył, że wniosek zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że jakkolwiek zarzut zasiedzenia służebności przesyłu (ten sam co objęty wnioskiem w niniejszej sprawie) był już przedmiotem oceny tamtejszego Sądu w postępowaniu toczącym się z wniosku M. K.

o ustanowienie służebności przesyłu w sprawie o sygn. akt I Ns 643/11), to wobec aktualnego stanowiska Sądu Najwyższego (powołanego również przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20.10.2021r. w sprawie o sygn. akt II Ca 2324/20, należało przyjąć, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy doszło do zasiedzenia służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Dopuszczając możliwość zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu oraz opierając się na treści art. 292 kc i art. 172 kc Sąd Rejonowy zauważył, że w dacie budowy i oddania gazociągu do użytku, nieruchomości przez którą przebiega (wówczas oznaczona jako działka nr (...)) stanowiła własności J. T., a następnie w okresie od 15.10.1975 r. do 27.11.1996 r. właścicielem nieruchomości był Skarb Państwa.

Dalej Sąd I instancji wskazał, że ze złożonych do akt zdjęć wynika, że przebieg gazociągu w terenie oznaczony jest słupkami znacznikowymi, które stanowią trwałe i widoczne oznaczenie jego przebiegu. Gazociąg od chwili jego wybudowania i oddania do eksploatacji jest w stałym użytkowaniu, a przy tym wymaga (i wymagał) podejmowania czynności eksploatacyjnych, kontrolnych i konserwacyjnych. Czynności te były wykonywane przez przedsiębiorstwo przesyłowe, w którego zasobach pozostawał gazociąg.

Zdaniem Sądu Rejonowego nie ulega wątpliwości, że od chwili wybudowania gazociągu i rozpoczęcia jego eksploatacji, ówczesne przedsiębiorstwo przesyłowe, korzystało z nieruchomości, przez którą przebiegał gazociąg, w sposób odpowiadającym służebności gruntowej o treści opowiadającej służebności przesyłu. Było zatem i jest posiadaczem tej służebności, a stan ten trwa nieprzerwanie do dnia dzisiejszego.

W ocenie Sądu Rejonowego początek biegu zasiedzenia należy zatem liczyć od końca roku 1974 r., w a więc od chwili wybudowania i oddania do korzystania opisanego we wniosku gazociągu. Z uwagi zaś na to, że urządzenia przesyłowe zostały wzniesione na gruncie stanowiącym własność J. T., a wnioskodawca złożył do akt jedynie decyzję datowaną na 12.12.1972 r. zatwierdzającą ogólny plan realizacyjny zagospodarowania i terenu inwestycji gazociągu wraz ze strefą ochronną przebiegający przez teren powiatu (...) należało przyjąć, że ówczesne przedsiębiorstwo przesyłowe weszło we władanie służebnością w złej wierze. Należało zatem przyjąć 30 - letni termin zasiedzenia, jednak termin ten nie mógł biec w okresie, w którym nieruchomości przez którą przebiega gazociąg, stanowiła własność Skarbu Państwa, sprzeciwił się temu obowiązujący wówczas art. 128 k.c. Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 28.07.1990 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz.U.1990.55.321, która uchyliła art.128 k.c. i wprowadziła dłuższe terminy zasiedzenia) „jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy istniał stan, który według przepisów dotychczasowych wyłączał zasiedzenie nieruchomości, a według przepisów obowiązujących po wejściu w życie tej ustawy prowadzi do zasiedzenia, zasiedzenie biegnie od dnia wejścia jej w życie; jednakże termin ten ulega skróceniu o czas, w którym powyższy stan istniał przed wejściem w życie ustawy, lecz nie więcej niż o połowę”.

Zdaniem Sądu Rejonowego wynika z tego, że wnioskodawca mógł doliczyć do okresu zasiedzenia czas, w którym jego poprzednicy prawni, władali opisaną we wniosku nieruchomością (w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu), przez co termin zasiedzenia należało skrócić o 15 lat i przyjąć, że upłynął z dniem 31.12.2004 r. (doliczono tu też okres, w którym właścicielem obciążonej nieruchomości był J. T. – tj. do 15.10.1975 r.).

Z uwagi na to, że w dacie upływu terminu zasiedzenia, właścicielem urządzeń przesyłowych był poprzednik prawny wnioskodawcy - spółka (...), to przyjęto, że to ta spółka nabyła służebność przez zasiedzenie.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 kpc.

Apelację od postanowienia Sądu Rejonowego wniosła uczestniczka postępowania M. K. zaskarżając je w całości zarzucając naruszenie:

art. 233 § 1 kpc zw. z art. 13 § 2 kpc poprzez pominięcie ustalenia, czy wnioskodawca ma wolę posiadania służebności i jej zasiedzenia, podczas gdy żaden fakt nie wskazywał, czy służebność była wykonywana przez wnioskodawcę (bądź jego poprzednika prawnego) z wolą zasiedzenia służebności;

art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc poprzez przyjęcie, że zasiedzenie służebności mogło być wykonywane w czasie, kiedy istniała tożsamość właściciela urządzenia przesyłowego i właściciela nieruchomości;

art. 10 ustawy z dnia 28.07.1990 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz.U.1990.55.321) w zw. z art.128 k.c. oraz w zw. z art.172 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez skrócenie terminów zasiedzenia w złej wierze, podczas gdy przepisy te nie miały zastosowania w przedmiotowej sprawie;

art. 308 § 1 kpc w zw. z art. 227 kpc oraz art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc w zw. z art. 292 k.c., którego naruszenie polegało na ustaleniu istotnych dla sprawy okoliczności w postaci widoczności urządzenia przesyłowego jedynie na podstawie dwóch zdjęć przedłożonych przez wnioskodawcę podczas gdy widoczność urządzenia przesyłowego nie została wykazana - Sąd I. Instancji nie rozpoznał więc istoty sprawy;

art. 520 § 1 kpc w zw. z art. 520 § 2 i 3 kpc poprzez nieobciążenie wnioskodawcy kosztami postępowania poniesionych przez uczestniczkę.

Kierując się powyższym apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego w oparciu o sześciokrotność stawki przysługującej za czynności radcy prawnego z uwagi na skomplikowany charakter sprawy (niniejsza sprawa jest kolejny raz przedmiotem rozpoznania tutejszego Sądu), ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Z uwagi na brak rozpoznania przez Sąd I instancji wniosku dowodowego apelująca ponownie wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie wniosku dowodowego z przesłuchania członków zarządu wnioskodawcy na okoliczność ustalenia świadomości (...) S.A. bądź jego poprzednika prawnego co do wykonywania służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, w tym daty rozpoczęcia wykonywania tej służebności, treści tej służebności oraz wiedzy co do kwestii prawa własności nieruchomości obciążonych służebnością.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od uczestniczki postępowania M. K. na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przesyłowych.

Pozostali uczestnicy postępowania nie wnieśli odpowiedzi na apelację.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja prowadzi do zmiany zaskarżonego postanowienia, jednak nie w zakresie, jakiego domaga się uczestniczka postępowania.

Stosownie do art. 378 § 1 kpc sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Z brzmienia cytowanego przepisu, który z mocy art. 13 § 2 kpc znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym, wynika, iż sąd odwoławczy jest sądem merytorycznym, gdyż dokonuje własnych ustaleń faktycznych, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji przez skarżącego i kontroluje poprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji, choć czyni powyższe w zakresie, w jaki orzeczenie sądu zostało przez któregośkolwiek z uczestników zaskarżone (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2014 r., II CZ 8/14). W rezultacie, rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego; wiążą go jedynie zarzuty co do naruszenia prawa procesowego (vide: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07). Obowiązkiem sądu odwoławczego jest zatem nie tylko rozpoznanie zarzutów podniesionych w apelacji, lecz szerzej rozpoznanie sprawy, choć nadal jedynie w granicach zaskarżenia. Podkreślenia również wymaga, że z ustanowionego w art. 378 § 1 kpc obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez Sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w środku odwoławczym. Za wystarczające należy uznać odniesienie do sformułowanych

zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały rozważone przed wydaniem orzeczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029).

Jednocześnie podstawą działania Sądu II instancji rozpoznającego niniejszą sprawę, przeniesioną na etap postępowania apelacyjnego jest art. 382 kpc, który to przepis przydaje sądowi odwoławczemu uprawnienie, ale także obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału. Korzystając zatem z ustawowego uprawnienia wskazanego w art. 382 kpc Sąd Okręgowy w postępowaniu odwoławczym dokonał analizy całego zgromadzonego w sprawie materiału, a jej wynik skutkowałam wnioskiem, że Sąd Rejonowy co do zasady przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe i na jego podstawie poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy w postępowaniu odwoławczym przyjmuje za własną podstawę rozstrzygnięcia. Jednocześnie, pomimo błędnej argumentacji zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, Sąd Okręgowy podziela również ostateczną ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd Rejonowy oraz wyciągnięte przez niego wnioski prawne w zakresie rozstrzygnięcia w przedmiocie zgłoszonego przez wnioskodawcę wniosku o zasiedzenie.

Zważając na powyższe dostrzec należy, że apelacja wywiedziona przez uczestniczkę postępowania, skarży postanowienie Sądu I instancji w całości. Oznacza to, że abstrahując od zarzutów sformułowanych wprost w apelacji, rzeczą sądu drugiej instancji było dokonanie ponownej merytorycznej oceny zasadności żądania wnioskodawcy o zasiedzenie służebności przesyłu. W tym aspekcie rozważenia przez pryzmat mających zastosowanie w niniejszej sprawie przepisów prawa materialnego i przy uwzględnieniu zaoferowanego w postępowaniu materiału dowodowego wymagało zbadania, czy wystąpiły ustawowe przesłanki warunkujące stwierdzenie zasiedzenia na rzecz wnioskodawcy, czy też jego poprzednika prawnego, służebności przesyłu w odniesieniu do urządzeń przesyłowych w postaci gazociągu (...) MPA relacji W. – (...) odcinek W. Z..

Wedle ustaleń Sądu I instancji, który w tym zakresie przychylił się do stanowiska jakie wnioskodawca zaprezentował we wniosku, do zasiedzenia służebność przesyłu przez poprzednika prawnego wnioskodawcy, spółkę (...) z siedzibą w W., doszło z dniem 31 grudnia 2004r.

Dokonując merytorycznej oceny zasadności wniosku Sąd Okręgowy zważył, iż w myśl art. 305¹ k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). Co ważne, służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 (art. 305³ § 1 k.c.). Na gruncie art. 305⁴ k.c. do służebności przesyłu odpowiednie zastosowanie mają przepisy regulujące służebność gruntową, w tym art. 292 k.c., zgodnie z którym, służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. W myśl art. 172 § 1 k.c., posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie), a po upływie lat trzydziestu, jeżeli jest posiadaczem w złej wierze (art. 172 § 2 k.c.). Natomiast zgodnie z art. 176 § 1 k.c., jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści.

Co prawda przepisy art. 305¹ – 305⁴ k.c., którymi wprowadzony został nowy, trzeci rodzaj służebności, określanej jako służebność przesyłu, obowiązują dopiero od dnia 3 sierpnia 2008 r. [dzień wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731)]. Niemniej w orzecznictwie przyjmuje się, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego. Przed dniem 3 sierpnia 2008 r. możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, zaś jeżeli stan ten utrzymywał się po tym dniu, stwierdzenie zasiedzenia winno dotyczyć

już służebności przesyłu. Przyjmuje się przy tym, że okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ – 305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności – tj. służebności przesyłu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08; z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12 oraz z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CSK 433/13; uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 752/11; z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11, oraz z dnia 26 czerwca 2013 r. II CSK 626/12).

Tym samym co do zasady możliwym do uwzględnienia był wniosek wnioskodawcy o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu (służebności gruntowej odpowiadającej w treści służebności przesyłu). Skoro możliwe było doliczenie okresu występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ – 305⁴ k.c., to w stosunku do spornej infrastruktury przesyłowej, czas posiadania przed wejściem w życie ustawowej regulacji służebności przesyłu, podlegał doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Jedyne co, to jeśli upływ terminu zasiedzenia nastąpiłby przed wejściem w życie ww. przepisów, wnioskodawca (poprzednik prawny) nabyłaby służebność gruntową odpowiadającą w treści służebności przesyłu, a jeżeli upływ tego terminu nastąpiłby po dniu 3 sierpnia 2008 r., to nabyłby służebność przesyłu.

Sąd Odwoławczy zważył dalej, iż zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, zatem można zasiedzieć tylko służebność czynną, nie można natomiast zasiedzieć służebności biernej. Urządzenie musi mieć cechę pewnej trwałości i stanowić wynik celowego działania człowieka uzewnętrznionego w trwałej postaci widocznego przedmiotu czy urządzeń, wymagających do swego powstania ludzkiej pracy. Zgodnie z art. 352 § 1 k.c., osoba korzystająca z cudzej nieruchomości, w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest jej posiadaczem. Posiadanie prowadzące do zasiedzenia służebności ma charakter swoisty. Wykonywanie władztwa w stosunku do rzeczy ograniczone jest do powtarzających się, w miarę potrzeby, aktów odpowiadających działaniom podejmowanym przez uprawnionego z tytułu służebności. Wykonywanie tych aktów władztwa musi cechować się pewną stałością. Ponadto posiadanie służebności musi być nieprzerwane (por. S. Rudnicki, Komentarz, 2006, s. 476-477; J. Pisuliński, Kazusy z prawa cywilnego z rozwiązaniami, Warszawa 1997, s. 55 i n.).

Przesłankami zasiedzenia służebności gruntowej w postaci służebności przesyłu czynnej są zatem posiadanie służebności polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu oraz upływ oznaczonego w ustawie czasu, czyli 20 lub 30 lat, w zależności od tego, czy posiadacz służebności był w dobrej, czy w złej wierze (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1967 r., III CR 270/66). Sąd powinien rozważyć, czy przedsiębiorstwo energetyczne posiadało służebność, a jeżeli tak, to w jakim zakresie, a nadto czy upłynął okres niezbędny do zasiedzenia. Przy czym dokonując ustaleń w tym przedmiocie winien ocenić charakter tego posiadania, tj. czy było to posiadanie w dobrej czy złej wierze, a ocena ta winna być dokonywana na moment objęcia służebności w posiadanie (vide: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2014 r., V CSK 579/13; z dnia 17 grudnia 2010 r., III CSK 57/10; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CSK 433/13).

W rozpoznawanej sprawie niekwestionowany jest fakt, że wnioskodawca (...) S.A. jest właścicielem gazociągu (...) relacji W. – (...) odgałęzienie W. – Z., który przebiega przez nieruchomość stanowiącą własność uczestniczki postępowania M. K.. Na podstawie niekwestionowanych dowodów z dokumentów poza sporem pozostaje również, że poprzednik prawny M. J. H. nabył przedmiotową nieruchomość na podstawie umowy sprzedaży z dnia 27 listopada 1996r. oraz że do 15 października 1975r. właścicielem nieruchomości był J. T.. Bezspornym również jest, że w okresie od października 1975r. do listopada 1996r. właścicielem nieruchomości był Skarb Państwa, przy czym do 1994r. gospodarował nią Państwowy Fundusz Ziemi, a następnie Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, a nadto, że wnioskodawca jest następcą prawnym podmiotów, które zbudowały w 1974 r. gazociąg i korzystały z tej infrastruktury do daty nabycia gazociągu przez wnioskodawcę. Nie jest także sporna okoliczność, że przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego (...) zostało przekształcone w spółkę akcyjną z dniem 30 października 1996r.

Przy tak prawidłowo skonstruowanym stanie faktycznym Sąd I instancji uznał, że początek biegu terminu zasiedzenia należy liczyć od końca 1974r., przy czym wobec obowiązującego wówczas art. 128 kc, termin ten nie mógł biec w okresie, w którym nieruchomości, przez którą przebiega gazociąg, stanowiła własność Skarbu Państwa. Jednocześnie Sąd I instancji, z powołaniem na art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 1990r. o zmianie ustawy kodeks cywilny uchylającej art. 128 kc stwierdził, że wnioskodawca mógł doliczyć do okresu zasiedzenia czas, w którym jego poprzednicy prawni władali nieruchomością w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu i skrócił termin zasiedzenia o 15 lat. Ostatecznie doliczając okres od 1974r. do 15 października 1975r., w którym właścicielem nieruchomości był J. T. uznał, że termin zasiedzenia upłynął z dniem 31 grudnia 2004r.

Słusznie zarzuca apelująca, że wnioski powyższe są błędne, przy czym z nieco innych przyczyn, niż wskazane w apelacji. W pierwszej kolejności podnieść należy, że nie sposób uznać, że w rozpoznawanej sprawie doszło do zawieszenia biegu terminu zasiedzenia, jak zdaje się wynikać z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia i apelacji uczestniczki postępowania. Na mocy odesłania zawartego w art. 174 kc jedyny przepis jaki mógłby mieć zastosowanie w sprawie to art. 121 pkt 4 kc. Przepis ten stanowi, że bieg zasiedzenia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu co do wszelkich roszczeń, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może ich dochodzić przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw danego rodzaju - przez czas trwania przeszkody. Trudno natomiast uznać, aby przejęcie w dniu 15 października 1975r. od J. T. na rzecz Skarbu Państwa – Państwowego Funduszu Ziemi gospodarstwa rolnego w skład, którego wchodziła również działka nr (...), w zamian za rentę (k. 101) można kwalifikować, jako czynnik siły wyższej. Jeśli zatem nawet w 1974r. doszło na spornej działce przed nabyciem jej własności przez Skarb Państwa do wejścia przez poprzednika prawnego uczestnika postępowania w posiadanie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, służebność taka - w myśl art. 247 kc - wygasła na skutek konfuzji. Zgodnie bowiem z tym przepisem ograniczone prawo rzeczowe wygasa, jeżeli przejdzie na właściciela rzeczy obciążonej albo jeżeli ten, komu prawo takie przysługuje, nabytej własności rzeczy obciążonej.

Jednocześnie, z uwagi na treść art. 128 kc, do dnia 1 lutego 1989 r. obowiązywała zasada jednolitej własności państwowej, co oznacza, że Skarb Państwa był właścicielem zarówno nieruchomości państwowych, jak i mienia (urządzeń przesyłowych) państwowych osób prawnych pozostających w zarządzie tych osób. W takiej sytuacji nie mogło w ogóle być mowy o posiadaniu prowadzącym do zasiedzenia w okresie, kiedy właścicielem gruntu był Skarb Państwa. Jak bowiem wskazano zasadnie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. (II CSK 465/09, LEX nr 738479) jeśli właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej przesyłu oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle w tym czasie dojść do zasiedzenia służebności gruntowej przesyłu, skoro właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność. Zgodnie z art. 176 k.c. - zarówno stosowanym w związku z art. 172 k.c., jak i w związku z art. 292 k.c. - posiadacz na potrzeby zasiedzenia do czasu swego posiadania może doliczyć czas posiadania poprzednika tylko o tyle, o ile do przeniesienia posiadania lub dziedziczenia doszło podczas biegu zasiedzenia, co oczywiście wyklucza doliczenie przez obecnego posiadacza czasu posiadania poprzednika, który był posiadaczem uprawnionym (właścicielem).

Innymi słowy, samoistny posiadacz nie może doliczyć do swojego posiadania czasu posiadania właściciela. Ponadto, stosownie do treści art. 172 k.c., dla uzyskania własności wskutek zasiedzenia konieczne jest "nieprzerwane" posiadanie służebności, które w niniejszej sprawie nie występuje, wskutek przerwy spowodowanej "właścicielskim" posiadaniem przez Skarb Państwa nieruchomości i urządzeń przesyłowych. Nieprzerwanie oznacza w sposób ciągły, bez okresów wyłączających możliwość zasiedzenia. Tymczasem taka sytuacja nie zaistniała w niniejszej sprawie, a tym samym błędnie Sąd Rejonowy doliczył do czasu posiadania wnioskodawcy okres od 1974r. do października 1975r., tj. okres, gdy przedmiotowe grunty były własnością J. T..

Trafne są również zarzuty apelacji, dotyczące naruszenia art. 10 ustawy nowelizacyjnej kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321), który pozwala na doliczenie do czasu posiadania prowadzącego do zasiedzenia okresu, w którym wyłączona była możliwość zasiedzenia nieruchomości państwowych, jednak nie więcej niż o połowę. Możliwość ta pojawiłaby się tylko wówczas, gdyby termin zasiedzenia biegł na rzecz podmiotu innego niż

Skarb Państwa. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie w ogóle nie znajduje zastosowania powołany artykuł, bowiem niemożność zasiedzenia spornej nieruchomości w okresie od 1975r. wynikała nie z tego, że stanowiła ona w tym czasie własność Skarbu Państwa, i jako taka - w ogóle nie podlegała zasiedzeniu, lecz dlatego, że w tym okresie czasu doszło do konfuzji praw do nieruchomości, tj. po obu stronach tego stanu faktycznego występował jeden i ten sam podmiot - Skarb Państwa (vide: postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09, LEX nr 738479).

Jeżeli zatem właścicielem nieruchomości obciążonej jak i właścicielem urzędzeń przesyłowych był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do następstwa prawnego w zakresie posiadania służebności. Nie podlega zaliczeniu na podstawie art. 176 § 1 k.c. wcześniejszy okres korzystania z infrastruktury przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe, kiedy nieruchomość, na której znajdowały się te urządzenia była przedmiotem własności państwowej. Właściciel nieruchomości nie mógł być bowiem posiadaczem służebności mającej obciążać jego nieruchomość. Tym samym wnioskodawca nie może doliczyć do czasu swego posiadania okresu posiadania służebności przez Skarb Państwa, bowiem termin zasiedzenia uległ w stosunku do tego podmiotu przerwaniu na skutek nabycia przez Państwo własności nieruchomości mającej być obciążoną. Liczenie początku terminu zasiedzenia spornej służebności należy zatem rozpocząć nie od dnia rozpoczęcia utrzymywania gazociągu, ale od dnia, gdy nabycie służebności stało się możliwe, tj. od dnia, gdy stan prowadzący do zasiedzenia istniał pomiędzy dwoma odrębnymi podmiotami.

W konsekwencji należy przyjąć inną datę rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia niż uczynił to Sąd I instancji. Oczywistym już jest, że w sytuacji, gdy nieruchomość stanowiła w okresie obowiązywania art. 128 k.c. własność Skarbu Państwa, to uzasadnionym jest przyjęcie, że do dnia 1 lutego 1989 r. sporne urządzenia przesyłowe znajdowały się w posiadaniu Skarbu Państwa, a tylko władztwo w jego imieniu wykonywało przedsiębiorstwo państwowe (tj. poprzednicy prawni wnioskodawcy) i w tym okresie nie mógł rozpocząć się bieg terminu zasiedzenia.

Nie jest jednocześnie tak, że z tym dniem poprzednicy prawni wnioskodawcy stali się posiadaczami służebności przesyłu oraz by w związku z tym od tego momentu rozpoczął swój bieg termin zasiedzenia służebności przesyłu. Zmiana art. 128 k.c. nie spowodowała bowiem przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie tej ustawy. Dopiero w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464) uregulowano, że grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy (związku międzygminnego), z wyjątkiem gruntów Państwowego Funduszu Ziemi, będące w dniu wejścia w życie ustawy w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa, stają się z tym dniem z mocy prawa przedmiotem użytkowania wieczystego; nie narusza to praw osób trzecich; uprawnienia państwowych gospodarstw rolnych do będących w dniu wejścia w życie ustawy w ich zarządzie gruntów stanowiących własność Państwa reguluje odrębna ustawa. Prawo zarządu istniejące w dniu 5 grudnia 1990 r. po stronie państwowych osób prawnych w stosunku do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy przekształciło się więc z mocy prawa dopiero z tym dniem w prawo użytkowania wieczystego w rozumieniu kodeksu cywilnego, natomiast w odniesieniu do budynków, innych urzędzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach - w prawo własności (vide: uchwała składu siedmiu sędziów - zasada prawna – Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991/10-12/118) Skoro w okresie od dnia 1 lutego 1989 r. do dnia 5 grudnia 1990 r. zakład gazowniczy w dalszym ciągu tylko miał w zarządzie urządzenia przesyłowe, to nie był ich posiadaczem i nie mógł biec termin zasiedzenia. Dopiero uwłaszczenie, które nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r., skutkowało przekształceniem zarządu w odniesieniu do urzędzeń przesyłowych w posiadanie odpowiadające treści służebności przesyłu (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13).

Nie można również stracić z pola widzenia, że rozwijając tę myśl, Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 509/15 oraz IV CSK 510/15 wskazał nawet, że przekształcenie przysługujących przedsiębiorstwom państwowym uprawnień do części mienia ogólnonarodowego pozostającego w ich zarządzie, w odniesieniu do gruntów – w prawo użytkowania wieczystego, a co do znajdujących się na tych gruntach budynków, innych urzędzeń i lokali - w prawo własności, nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464 ze zm.), natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych – również w prawo własności dokonano się w dniu 7

stycznia 1991 r. na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6). Na gruncie tychże orzeczeń przyjęto, że dopiero z dniem 7 stycznia 1991 r., wobec uchylecia art. 128 k.c. i wejścia w życie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, państwowe przedsiębiorstwo energetyczne nie tylko uzyskało zdolność posiadania rzeczy we własnym imieniu (co nastąpiło już z dniem 1 lutego 1989 r.), ale także nabywały własność urządzeń przesyłowych.

Przyjęcie, że nabycie własności urządzeń przesyłowych oraz posiadania mogącego prowadzić do zasiedzenia służebności, umożliwiającej korzystania z tych urządzeń, nastąpiło dopiero z dniem 7 stycznia 1991 r. wynika również z najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego (vide: postanowienia Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15; z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15; z 26 lipca 2018 r., IV CSK 23/17, i IV CSK 136/17; z dnia 15.03.2023r., II CSKP 690/22 oraz uchwała składu siedmiu sędziów SN z 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, OSNC 2017, Nr 11, poz. 123).

W związku z powyższym kwestia dobrej lub złej wiary posiadacza w okresie do dnia 7 stycznia 1991r. pozostaje bez znaczenia w niniejszej sprawie. Przyjmując, że posiadanie rozpoczęło się 7 stycznia 1991 r. wskazać należy, że Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że było to posiadanie w dobrej wierze, o czym - zgodnie z zasadą mala fides superveniens non nocet - decyduje stan świadomości w chwili nabycia posiadania (vide: postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 czerwca 2014 r., II CSK 520/13; z 16 grudnia 2015 r., IV CSK 132/15; z 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15; z 25 maja 2016 r., V CSK 549/15; z 2 marca 2017 r., V CSK 356/16; z 26 lipca 2018 r., IV CSK 23/17; z 26 lipca 2018 r., i IV CSK 136/17 i z 12 września 2018 r., II CSK 876/16). W ten sposób - jako nabycie posiadania w dobrej wierze - ocenia się nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe z mocy prawa posiadania służebności umożliwiającej korzystanie z urządzeń przesyłowych położonych 7 stycznia 1991 r. na nieruchomościach Skarbu Państwa (vide: postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13; z 16 grudnia 2015 r., IV CSK 132/15; z 25 maja 2016 r., V CSK 549/15; z 2 marca 2017 r., V CSK 356/16; z 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16; z 26 lipca 2018 r., IV CSK 23/17; z 26 lipca 2018 r., IV CSK 136/17 i z 25 stycznia 2019 r., IV CSK 315/18, a także uchwałę Sądu Najwyższego z 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18).

W szczególności w postanowieniu z dnia 12 września 2018 r., II CSK 876/16, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przedsiębiorstwo przesyłowe, które zostało uwłaszczone w całości mieniem państwowym będącym w jego dyspozycji, w tym urządzeniami przesyłowymi, w celu uzyskania pełnej samodzielności gospodarczej, miało podstawy, by sądzić, że w ramach ogólnego uwłaszczenia uzyskało także niezbędny tytuł prawny do dalszego korzystania z nieruchomości państwowych, na których urządzenia te były posadowione. Odmienne rozwiązanie, zakładające konieczność ubiegania się przez państwowe przedsiębiorstwa przesyłowe o niezwłoczne zawarcie ze Skarbem Państwa niezliczonych umów, niezbędnych do fragmentarycznego korzystania z jego nieruchomości, z których dotychczas korzystały w pełni legalnie, długotrwale i za zgodą właściciela (którego mieniem było uwłaszczane), musiało się jawić jako całkowicie irracjonalne. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 18 czerwca 1991 r. (III CZP 38/91) brak wyraźnej regulacji prawnej w tym względzie trudno było poczytywać za przeszkodę, zważywszy ogólną niejasność podstawy prawnej drugiego etapu uwłaszczenia, które ostatecznie wywiedziono jedynie ze zmiany wprowadzonej przez art. 1 pkt 9 u.z.p.p., polegającej na skreśleniu art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1644 z późn. zm.), stanowiącego, że "przedsiębiorstwo państwowe wykonuje wszelkie uprawnienia w stosunku do mienia ogólnonarodowego będącego w jego dyspozycji, z wyjątkiem uprawnień wyłączonych przepisami ustawowymi" oraz zmianie art. 46 ust. 2 tej ustawy ("przedsiębiorstwo, gospodarując wydzielonym mu i nabytym mieniem, zapewnia jego ochronę"). Z kolei w uchwale z 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18, Sąd Najwyższy wyjaśnił dodatkowo, że niezapewnienie przedsiębiorstwu państwowemu tytułu do gruntu, na którym została posadowiona infrastruktura przesyłowa, miało w istocie charakter przeoczenia legislacyjnego.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje także bezsprzecznie, że instalacja gazowa – gazociąg wysokiego ciśnienia (...), przebiegający przez działkę uczestniczki postępowania stanowi trwale i widoczne urządzenie, o którym mowa w art. 292 kc. Prawne pojęcie „urządzenia” oznacza bowiem wynik celowego działania, uzewnętrzniony w trwałej postaci widocznych przedmiotów czy mechanizmów, wymagających do swego powstania pracy ludzkiej. Jednocześnie do nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu nie jest niezbędne, aby widoczne elementy trwałego

urządzenia będące przedmiotem korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego znajdowały się na nieruchomości, którą obciążać ma ta służebność. Tym samym usytuowany pod gruntem i z gruntem tym trwale związany odcinek sieci gazociągowej, a oznaczony poprzez znaczniki widoczne ponad gruntem stanowi niewątpliwie trwale i widoczne urządzenie, o którym mowa w art. 292 kc. Jest to bowiem obiekt skonstruowany przez człowieka i posadowiony w ten sposób, że może być spostrzeżony bez najmniejszego problemu (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011r., I CSK 157/11, LEX nr 1050400).

W ocenie Sądu Okręgowego nawet w przypadku ewentualnego braku oznaczników umiejscowionych na gruncie to w rozpoznawanej sprawie mielibyśmy do czynienia z uwidocznieniem gazociągu za pomocą trwałego i widocznego urządzenia. W tym kontekście należy mieć na uwadze, że urządzenia przesyłowe mogą być napowietrzne i podziemne. W przypadku takich urządzeń przesyłowych jak w niniejszej sprawie, które ze swej natury mają charakter urządzeń podziemnych, przyjmuje się, że przewidziana w art. 292 k.c. „widoczność urządzenia” ma tworzyć z niego postrzegalny znak faktycznego korzystania z cudzego gruntu w taki sposób, jak to czyni osoba, której przysługuje służebność gruntowa (por. postanowienie SN z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 623/16). Gazociągi, wodociągi i kanalizacje to urządzenia w zasadzie podziemne i nieracjonalna byłaby interpretacja art. 292 k.c., której wynikiem byłoby wymaganie, aby rura gazowa w toku biegu terminu zasiedzenia była widoczna dla właściciela każdej nieruchomości, przez którą to urządzenie przebiega (por. postanowienia SN: z dnia 18 sierpnia 2017 r., IV CSK 609/16; z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11 i z dnia 24 kwietnia 2002 r., V CKN 972/00). Urządzenie widoczne musi być postrzegalne dla przeciętnego uczestnika obrotu, przy czym w przypadku podziemnych urządzeń przesyłowych spełnienie tej przesłanki ma miejsce również wtedy, jeżeli o istnieniu urządzeń właściciel nieruchomości powinien mieć świadomość na podstawie innych okoliczności świadczących o tym, że w danym miejscu przebiega gazociąg, jakie jest rozmieszczenie gazociągu na sąsiednich działkach, usytuowaniu na nich komory rewizyjnej czy możliwości zapoznania się z mapami dokumentującymi przebieg gazociągu (por. postanowienia SN z dnia 24 kwietnia 2002 r., V CKN 972/00; z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11; z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, z dnia 15 kwietnia 2016 r., I CSK 226/15, oraz z dnia 31 maja 2017 r., V CSK 557/16). W wypadku urządzenia podziemnego, każdorazowy właściciel nieruchomości nie musi mieć wiedzy o przebiegu przez jego nieruchomość urządzenia przesyłowego, ale należy mu zapewnić możliwość uzyskania tej wiedzy. Jeśli każdorazowy właściciel nieruchomości w toku biegu zasiedzenia miał zapewnioną możliwość uzyskania wiedzy o zlokalizowaniu urządzenia przesyłowego na nieruchomości, to spełnienie przesłanki widoczności urządzenia w rozumieniu przepisu art. 292 k.c. nie może budzić wątpliwości (postanowienie SN z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 623/16).

Z tych względów do obliczenia terminu zasiedzenia w stosunku do gazociągu wysokiego ciśnienia (...) należało przyjąć okres 20 – letni, który rozpoczął swój bieg 7 stycznia 1991r. Tym samym do zasiedzenia przez wnioskodawcę służebności tego gazociągu na działce nr (...) doszło w dniu 7 stycznia 2011r.

Reasumując stwierdzić należy, że władztwo wykonywane w ramach wykorzystywania infrastruktury sieci przesyłowej w postaci gazociągu (...), przebiegającej przez działkę uczestniczki postępowania, odpowiada przesłankom wymienionym w art. 352 kc. Posiadanie wykonywane przez poprzedników uczestnika postępowania, związane z wieloletnim wykorzystywaniem na potrzeby przedsiębiorstwa trwałego i widocznego urządzenia, niewątpliwie uznać należy za posiadanie w zakresie odpowiadającym treści służebności, co stosownie do treści art. 292 kc doprowadziło do zasiedzenia. Jednocześnie uczestniczka postępowania nie obaliła domniemania prawnego wyrażonego w art. 7 kc, co do posiadania służebności w dobrej wierze. Tym samym brak jest podstaw do przyjęcia, że M. K. wnosząc do Sądu Rejonowego w sierpniu 2011r. wniosek o ustanowienie służebności przesłu za wynagrodzeniem, na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 kc w zw. z art. 175 kc przerwała bieg terminu zasiedzenia.

W związku z powyższym brak jest również podstaw do uzupełniania postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym w zakresie, jakiego domaga się skarżąca, a mianowicie poprzez przeprowadzenie dowodu z przesłuchania członków zarządu wnioskodawcy na okoliczność świadomości wnioskodawcy bądź jego poprzednika prawnego co do wykonywania służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, w tym daty rozpoczęcia wykonywania tej służebności, treści tej służebności oraz wiedzy co do kwestii prawa własności nieruchomości

obciążonych służebnością. Zgłoszony zatem w apelacji wniosek dowodowy, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia oraz zmierzający do przedłużenia postępowania, na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 kpc podlegał pominięciu.

W konsekwencji zaskarżone rozstrzygnięcie na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc w zw. z art. 361 kpc podlegało zmianie, jak w punkcie I. sentencji postanowienia, a w pozostałym zakresie na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc w zw. z art. 361 kpc, apelację należało oddalić.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy oparł na art. 520 § 1 kpc ustalając, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

SSO Grzegorz Karaś

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)